

رواق کتاب

به همت بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی معرفی شد

کتاب «نفایس حرم رضوی»؛ گنجینه‌ای از هنر و تاریخ در آستان قدس رضوی

کتاب «نفایس حرم رضوی» اثری از بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی است که به معرفی اشیاء و وسایل تاریخی حرم مطهر امام رضا(ع) می‌پردازد. محمد سوهانیان حقیقی، پژوهشگر بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی و نویسنده این کتاب در گفت‌وگو با خبرنگار آستان‌نیوز، گفت:این کتاب به‌معرفی مجموعه‌ای از اشیاء و وسایل نفیس و تاریخی که در طول زمان در حرم مطهر امام رضا (ع) استفاده شده پرداخته و در برخی موارد، کاربرد این اشیاء همچنان ادامه دارد. در واقع این کتاب تلاش دارد ارزش‌های هنری و فرهنگی حرم منور را برای علاقه‌مندان به تاریخ و هنر اسلامی معرفی و تحولات تاریخی آن‌ها را بررسی کند.

این نویسنده اظهار کرد: کتاب نفایس حرم رضوی شامل ۱۰ بخش مختلف است که به‌معرفی انواع مختلف اشیاء و وسایل مورد استفاده در حرم مطهر امام رضا(ع) اختصاص دارد. این بخش‌ها شامل ضریح‌ها، پوش‌های ضریح مطهر، صندوق‌های مطهر، محراب‌های زیرین‌فام، اشیای روشنایی، ظروف، خانه‌چها و دیگر وسایلی است که در تاریخ طولانی حرم منور رضوی مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

سوهانیان ادامه داد: این کتاب علاوه بر معرفی اشیاء و وسایل حرم قدسی، به دلایل تغییرات و جابه‌جایی برخی از آن‌ها نیز اشاره دارد. برخی از این اشیاء به دلیل اهمیت و ارزش تاریخی، برای جلوگیری از آسیب‌دیدگی با تغییرات کاربردی از جای اصلی خود جابه‌جا و به‌موزه منتقل شده‌اند، در حالی که برخی دیگر همچنان در حال استفاده در حرم مطهر امام رضا(ع) هستند.

وی بیان کرد: این کتاب در واقع ادامه‌ای از پروژه‌ای است که بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی در راستای معرفی معارف و فرهنگ حرم مطهر امام رضا(ع) آغاز کرده و به عنوان یکی از مجموعه کتاب‌هایی است که از دائره‌المعارف معارف آستان قدس استخراج شده و هدف آن آشنایی دقیق‌تر با آثار و اشیای استفاده شده در حرم مطهر امام رضا(ع) است.

■ انگیزه نگارش کتاب

این پژوهشگر همچنین به انگیزه خود از نگارش کتاب اشاره و اظهار کرد: حرم منور امام رضا(ع) بیشتر از نظر معنوی و زیارتی مورد توجه قرار گرفته، اما کمتر به ارزش‌های هنری و فرهنگی آن پرداخته شده است، من قصد داشتم این گنجینه‌های هنری را برای علاقه‌مندان به تاریخ و هنر اسلامی معرفی کنم.

وی خاطرنشان کرد: کتاب نفایس حرم رضوی برای عموم علاقه‌مندان به تاریخ، فرهنگ و هنر اسلامی مناسب است. مخاطبان خاص این کتاب، افرادی هستند که قصد دارند با آثار و گنجینه‌های هنری حرم مطهر امام رضا(ع) و تحولات تاریخی آن‌ها آشنا شوند.

کتاب نفایس حرم رضوی و دیگر آثار ارزشمند بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی اکنون در دسترس عموم قرار دارد و علاقه‌مندان می‌توانند این آثار را از فروشگاه مجموعه واقع در بست طبرسی یا از طریق فروشگاه اینترنتی آستان به نشانی <https://astanbook.ir> خریداری کنند.

«بارگاه خورشید» نگاهی ساده به تاریخ و معماری حرم مطهر امام رضا علیه‌السلام

کتاب «بارگاه خورشید» یکی از انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی است که به بررسی تاریخ و ویژگی‌های معماری حرم مطهر رضوی می‌پردازد و آن را به زبانی ساده و قابل فهم برای عموم ارائه می‌کند.

دکتر میثم جلالی، پژوهشگر و نویسنده کتاب «بارگاه خورشید» در گفت‌وگو با خبرنگار آستان‌نیوز، ضمن معرفی این کتاب، به معرفی و مستندسازی تاریخ و معماری حرم مطهر امام رضا(ع) پرداخت و گفت: در این کتاب به بررسی تاریخ معماری حرم منور، نهاد‌های فرهنگی وابسته به آن و شخصیت‌های بزرگ مدفون در حرم مطهر رضوی پرداخته شده است.

وی با بیان اینکه هدف از تألیف این کتاب، معرفی شکوه معماری حرم مطهر امام رضا(ع) به عموم مردم است، افزود: اثر حاضر شامل چند فصل است که در آن به بخش‌های مختلف معماری حرم قدسی پرداخته شده است. یکی از فصول به معماری حرم مطهر در دوره‌های مختلف تاریخی مانند دوره خوارزمشاهیان، تیموریان، قاجار و جمهوری اسلامی اختصاص دارد. همچنین در فصول دیگر به نهاد‌های فرهنگی وابسته به آستان قدس و شخصیت‌های بزرگ مدفون در حرم مطهر امام رضا(ع) پرداخته شده است.

■ تبیین ویژگی‌های معماری حرم مطهر رضوی در دوره‌های مختلف

پژوهشگر و نویسنده بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی در پاسخ به این پرسش که در کدام دوره، شکوه معماری حرم مطهر امام رضا(ع) بیشتر نمایان است، گفت: هر دوره تاریخی ویژگی‌های خاص خود را در معماری حرم منور دارد.

به عنوان مثال در دوره خوارزمشاهیان، کاشی‌های زین فام در حرم مطهر رضوی ساخته شد که در نوع خود بی نظیر بود. در دوره تیموریان، بناهای مرتفع و گسترده‌ای مانند مسجد گوهرشاد ساخته شد و در دوره قاجار نیز آیین‌کاری‌های زیبایی انجام شد که هنوز هم در حرم مطهر مشهود است. این کتاب تلاش کرده ویژگی‌های معماری هر دوره را به صورت ساده و روان توضیح دهد تا مخاطب عمومی و نه فقط متخصصان بتوانند آن بهره‌برند.

جلالی همچنین در مورد مخاطبان این کتاب، بیان کرد: اگرچه کتاب به طور ویژه برای عموم مردم نوشته شده است، اما معماران، دانشجویان معماری و کسانی که به تاریخ حرم مطهر امام رضا(ع) و هنر اسلامی علاقه دارند، می‌توانند از آن بهره‌برداری کنند.

نویسنده کتاب در پایان سخنان خود، گفت: پیشنهاد می‌کنم کتاب‌هایی با محتوای مشابه برای نوجوانان و کودکان با زبان ساده و تصاویر جذاب منتشر شوند تا آن‌ها هم با این هنر عظیم آشنا شوند. شایان ذکر است، کتاب «بارگاه خورشید» به عنوان یک منبع مهم برای پژوهشگران و علاقه‌مندان به تاریخ و هنر اسلامی، از سوی انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی منتشر شده و می‌توان آن را از پایگاه اینترنتی آستان کتاب به نشانی <https://astanbook.ir> تهیه کرد.

نیم نگاه

یادی از دکتر محمود روحانی که یکی از پایه‌گذاران روزنامه قدس و بنیان‌گذار فرهنگ پژوهش‌محور در آستان قدس رضوی بود

ریشه علمی یک رسانه فرهنگی

که همکاران اولیه قدس، روزنامه‌نگاری را به صورت تجربی می‌آموختند و با تلفیق خلافتانه حروف‌چینی سربی و رایانه‌ای، صفحاتی ماندگار می‌آفریدند. حضور شخصیتی چون دکتر روحانی در هیئت مدیره، وزنه‌ای از مناتات، دقت و عمق علمی به مجموعه می‌بخشید. او آن لنگرگاهی بود که اجازه نمی‌داد کشتی نوپای «قدس» در امواج سطحی‌نگری گرفتار شود. امروز؛ ما در روزنامه قدس، نه فقط در سوگ یک عضو هیئت مدیره، که در رثای یکی از معماران فکری خود نشسته‌ایم.

مردی که به ما یاد داد می‌توان هم‌زمان در دنیای اعداد و دنیای معانی زیست. او به ما آموخت که خدمت به فرهنگ رضوی، نیازمند قلبی سرشار از ایمان و ذهنی مجهز به دقیق‌ترین ابزارهای علمی است.

میراث دکتر روحانی برای ما در این خانه، فراتر از یک نام در صورتجلسات اولیه است. میراث او، یک «روش» است؛ روشی که می‌گوید برای نوشتن از دین، باید بیش از همه خواند و پژوهید. امروز، هر صفحه از روزنامه قدس و هر کتابی که از بنیاد پژوهش‌های اسلامی منتشر می‌شود، به نوعی ادای دین به آن نگاه عمیق و آن تفکر روشمند است.

اورفت؛ اما آن نظم ایمانی که به ما آموخت، در شریان‌های این نهاد فرهنگی تا همیشه جاری خواهد بود. نمایش به بلندای تعهدی که بر دوش ما نهاد و یادش در امتداد مسیری که برای ما گشود؛

جاودانه‌باد.

جواد نوائیان رودسری | خبر درگذشت استاد ارجمند، دکتر محمود روحانی که عمری را در عرصه علوم الهی و علوم پزشکی به تحقیق و تتبع گذرانده و یکی از اندیشمندان ذوالفنون عصر ما محسوب می‌شد، سخت درد آور است. مؤلف «المعجم الاحصائی لالفاظ القرآن الکریم» در حالی از میان ما رفت که ناگفته‌های بسیاری داشت، ناگفته‌هایی که امیدواریم آن‌ها را در جایی ثبت و ضبط کرده باشد تا به عنوان سند تجربه دهه‌ها تلاش فرهنگی، علمی و سیاسی، در اختیار نسل‌های بعد قرار گیرد. مرحوم دکتر روحانی اهل خودستایی نبود و کمتر پیش می‌آمد که در بساره آنچه بر او گذشته یا اقدام‌هایی که انجام داده است، حرفی بزند یا کلماتی را قلمی کند. وی دامت اسد استاد محمدتقی شریعتی و برادر همسر استاد شهید مرتضی مطهری بود و این ارتباط سببی خود اسباب حضور وی را در

صحنه‌های گوناگون و به شیوه‌های مختلف فراهم می‌کرد. مرحوم دکتر روحانی در سال‌های اوج‌گیری انقلاب اسلامی، از مبارزان برجسته مشهد و همگامان شهدای والامقامی همچون شهید هاشمی‌نژاد بود. آن مرحوم در زمان ورود حضرت امام(ره) به ایران، عضو کلیدی کمیته استقبال از ایشان محسوب می‌شد و بعدها نیز در کابینه‌های دولت جمهوری اسلامی ایران، مسئولیت‌های مدیریتی بر عهده داشت. دکتر روحانی از اعضای حزب جمهوری اسلامی در مشهد بود و در انتخابات مجلس خبرگان قانون اساسی، به عنوان منتخب اول مردم مشهد روانه مجلس تدوین قانون اساسی شد. او یک بار از توطئه ترور توسط منافقین نجات یافت. وی در اوایل دهه ۱۳۶۰ خورشیدی به کارهای علمی رو آورد و افزون بر تدریس در دانشگاه علوم پزشکی مشهد، به عنوان استاد برجسته اپیدمیولوژی به تحقیقی گسترده درباره واژگان قرآنی دست زد که حاصل آن، اثر سترگ و ارجمند «المعجم الاحصائی لالفاظ القرآن الکریم» است؛ کتابی که برخلاف موارد مشابه و به تعبیر استاد بهاءالدین خرمشاهی، «فرهنگی بسامدی و یا واژه‌نما، یا کنکور دانش قرآن مجید است که کلیه کلمات و حتی حروف قرآن مجید را - ۱۱۴ سوره، ۶ هزار و ۲۳۶ آیه و ۷۷ هزار و ۸۰۷ کلمه - در یک نظم سراسر الفبایی (= ابجدی / ابثی) به قرآن پژوهان و همه کسانی که به نحوی با کلمات قرآن سر و کار دارند، یا می‌خواهند از طریق یک کلمه - هر کلمه‌ای که باشد - از یک آیه یا عبارت قرآنی، به اصل و تمامت آن آیه یا عبارت در متن قرآن کریم راه یابند، عرضه می‌دارد». این اثر فوق‌العاده که توسط سازمان چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی به زیور طبع آراسته شد، در سال ۱۳۶۸ خورشیدی برنده کتاب سال جمهوری اسلامی ایران شد. بی‌تردید درگذشت استاد برجسته‌ای که عمری را صرف تحقیق و تدریس کرد و شاگردان بسیاری خوشه‌چین خرمن دانش وی بودند، ضایعه‌ای غیر قابل جبران است؛ اما حاصل این سال‌های طلایی همچون توشه‌ای جاودانه برای آخرت استاد و دنیای اهل دانش باقی خواهد ماند.

روایتی از گعده‌های مادرانه و دخترانه «دختران خورشید» در حرم مطهر رضوی

پیوند نسل‌ها در حلقه‌های مهر

دارد. ساخت جانماز، طراحی گیره روسری، دکلمه‌خوانی و شعر، همه با نیت تقویت فرهنگ نماز و حجاب انجام می‌شود. این فعالیت‌ها، مهارت‌آموزی و فرصتی برای لمس مفاهیم دینی در فضایی دوستانه و بی‌تکلف هستند با حفظ این نکته که دختران احساس نمی‌کنند که در کلاس رسمی نشسته‌اند. «ما می‌خواستیم دختران، با دلشان یاد بگیرند. وقتی جانماز می‌دوزند، به نماز فکر می‌کنند. وقتی گیره روسری طراحی می‌کنند، به زیبایی حجاب می‌رسند. اینجا، آموزش در دل هنر جاری است».

■ تقویت رابطه مادر و دختر، پیوندی که بنیان خانواده را مستحکم‌تر می‌کند

یکی از اهداف اصلی برنامه دختران خورشید، تقویت رابطه مادر و دختر است، پیوندی که بنیان خانواده را مستحکم‌تر می‌کند و راهی برای ارتباط عمیق‌تر با پدر می‌سازد. در گعده‌های مادرانه، سخن از چگونگی تعامل با پدر نیز به میان می‌آید تا مادران بتوانند نقش واسطه‌ای مؤثر ایفا کنند و فضای خانواده را به سمت صمیمیت بیشتر سوق دهند.

در دل همه این برنامه‌ها، نوری از اهل بیت(ع) نیز جاری است. محبت حضرت رضا(ع)، حضرت زهرا(س) و حضرت فاطمه معصومه(س) در هر گعده، در هر فعالیت و در هر سخن جاری است تا دختران با شنیدن قصه‌های نورانی، با دیدن مهربانی و با شناخت الگوهای ولایی، راهی روشن برای زندگی بیابند. تمامی مباحث مطرح شده در این برنامه، با رویکردی قرآنی طراحی شده‌اند. آیات الهی زینت سخنرانی‌ها و چراغ راه گفت‌وگوها هستند تا موضوعات روز جامعه، با نگاهی الهی و معنوی بررسی شوند و دل‌ها با کلام وحی آرام بگیرند. «قرآن در دل برنامه‌های ماست. وقتی از تربیت حرف می‌زنیم، به آیات رجوع می‌کنیم، وقتی از ارتباط می‌گوییم، از قصه‌های قرآنی بهره می‌گیریم. اینجا، قرآن، همراهی روزمره است».

■ حرم مطهر رضوی، خانه‌ای برای مهر و تربیت

در سایه آرامش حرم مطهر رضوی، «دختران خورشید» روایت پیوندی میان دل‌هاست. جایی که مهر مادرانه، شور دخترانه و نور معنویت در هم می‌آمیزند. این برنامه به خوبی فرصتی برای ساختن خانواده‌ای گرم‌تر، دلی روشن‌تر و نسلی توانمندتر را فراهم می‌کند.

می‌دوزند و گیره روسری می‌سازند. هر فعالیت، با نیت تقویت حجاب و نماز، رنگی از معنویت دارد. «ما دختران توانمند بسیاری داریم که در زمینه‌های شعر، دکلمه‌خوانی و هنرهای مختلف مشارکت فعال دارند و این گعده‌ها، فرصتی برای شکوفایی فراهم می‌کند. دختران خودشان برنامه را می‌گردانند، خودشان آموزش می‌بینند و در پایان، هدیه‌ای کوچک و متبرکی دریافت می‌کنند».

■ پاسخ به نیازهای هویتی نوجوانان

دوران نوجوانی، فصل جست‌وجوی معناست؛ زمانی که دختران در آستانه بلوغ، به دنبال شناخت خود، کشف هویت و یافتن راهی برای ارتباط مؤثر با خانواده و جامعه‌اند. برنامه‌های ماهانه دختران خورشید با نگاهی دقیق و طراحی هدفمند تلاش می‌کند به این نیازهای لطیف و در عین حال عمیق پاسخ دهد. فاطمه سادات هاشمی در این باره می‌گوید: «اینجا قرار نیست مستقیم آموزش دهیم، می‌خواهیم غیرمستقیم، از دل فعالیت‌ها و گفت‌وگوها، مهارت‌ها را منتقل کنیم. دختران در کنار هم یاد می‌گیرند که چگونه با خانواده ارتباط برقرار کنند، چگونه خود را بشناسند و چگونه در مسیر معنویت قدم بردارند».

در گعده‌های دخترانه، هر فعالیت، رنگی از معنویت

الیه ضمیری | در دل صحن‌های روشن و آرام حرم مطهر امام رضا(ع)، جمعی شکل گرفته که قصه‌اش با مهر آغاز می‌شود. «دختران خورشید» نامی است برای گعده‌هایی مادرانه و دخترانه و حلقه‌هایی از گفت‌وگو، تجربه، مهارت و صمیمیت که زیر سایه امن امام مهر یابی‌ها، دل‌ها را به هم نزدیک‌تر می‌کند. اینجا کسی تنها نیست. مادران با کوله‌باری از تجربه، کنار دختران نوجوانی می‌نشینند که دلشان پر از شور و ذهنشان پر از سؤال است. این گعده‌ها خانه‌ای هستند برای دل‌هایی که می‌خواهند شنیده شوند، فهمیده شوند و راهی برای بهتر بودن پیدا کنند. در «دختران خورشید» دوستی‌ها جوانه می‌زنند و مهارت‌ها شکوفا می‌شوند و خانواده‌ها با نگاهی تازه به هم نزدیک‌تر می‌شوند. اینجا هر سخن راهی میان نسل‌ها و فرصتی برای لمس معنویت است.

■ تولد گعده‌های تعاملی

در برنامه دختران خورشید حلقه‌هایی از گفت‌وگو، تجربه، مهارت و مهر شکل گرفته‌اند؛ گعده‌هایی صمیمی که مادران و دختران را در دو فضای جدا اما همدلانه گرد هم می‌آورد. برای مادران، نشست‌هایی تعاملی با محور تربیت و ارتباط طراحی شده و برای دختران، فعالیت‌هایی هنری و مهارتی با طعم معنویت تدارک دیده شده است. این گعده‌ها فرصتی است برای شنیدن و گفتن، برای لمس کردن و ساختن و برای با هم بودن در فضایی که صمیمیت و مشارکت در آن جاری است.

فاطمه سادات هاشمی، کارشناس مسئول مراسم بانوان در اداره آیین‌های حرم مطهر رضوی درباره شکل‌گیری این مسیر می‌گوید: «دیدیم که بانوان با تمام اشتیاقشان بیشتر شنونده‌اند در حالی که دلشان می‌خواهد حرف بزنند و مشارکت کنند. همین شد که تصمیم گرفتیم گعده‌هایی طراحی کنیم که مادر و دختر، هر یک در فضای خود، با نیازهای خود، حضور داشته باشند. برای مادران، گفت‌وگوهای دوطرفه با استادان تربیتی و برای دختران، فعالیت‌هایی مهارتی و هنری در نظر گرفته شده است». این برنامه ابتدا در مناسبت‌های خاص مذهبی مانند ولادت حضرت زهرا(س)، ولادت حضرت صاحب الزمان(عج) و دیگر اعیاد ولایی برگزار می‌شد، اما استقبال بی‌نظیر مخاطبان، برگزارکنندگان را بر آن داشت تا گعده‌ها را به صورت ماهانه ادامه دهند. «در مراسم ولادت حضرت